KOLLUK GÜÇLERİ DENETİMİ MODELİ OLARAK İNGİLTERE BAĞIMSIZ POLİS ŞİKÂYETLERİ KOMİSYONU

Bilal CAN*

ÖZET

Bireysel hak ve özgürlüklerin korunması ve kolluk kuvvetlerinin yasal güçlerinin kullanımının hukuki denetimi ve hesap verebilirliğinin sağlanması için kolluk kuvvetleri aleyhine yapılacak şikayet, başvuru ve soruşturmaların bağımsız bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Nitekim ülkemiz açısından, Avrupa Birliği Katılım Ortaklığı Belgesinde de bu husus bir yükümlülük olarak yer almış ve bu konuda İngiltere ile proje yürütülmektedir. İngiltere'de mevcut durumda, polisler hakkında yapılan şikayet ve başvurular için bağımsız bir komisyon faaliyet yürütmektedir. Komisyon polis olmayan kişilerden oluşmaktadır. Şikayetin konusuna göre farklı soruşturma yöntemleri uygulanmaktadır. Her ne kadar uygulanan bu sistem ile amaçlanan seviyeye ulaşılamamış olunsa da, Bağımsız Polis Şikayetleri Komisyonu ülkemizde kolluk denetimi yönünden yapılacak bu tür çalışmalar için model oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Polis Şikayeti, Kolluk Denetimi, Bağımsız Polis Şikayetleri Komisyonu.

ABSTRACT

The Independent Police Complaints Commission Of England As A Model Of Control Of The Power Of Law Enforcement

For to provide legal supervision and accountability of the use of legal powers of law enforcement and Protection of individual rights and freedoms, the complaints, applications and investigations which are about the power of law enforcement should be conducted independently. Thus, that point stands as a obligation for our country in the Accession Partnership and a proje is being conducted with England about that. Already in England, an independent commission conducts the complaints, applications and investigations which are about the Power Of Law Enforcement. The Commission is composed of people who are not police.According to the subject of the complaint investigation procedures are implemented differently. Although the system couldn't reached what purposed whit it, Independent Police Complaints Commission stands as a model to our country fort he Works which are about the power of law enforcement.

* Avukat, İstanbul Barosu, Üsküdar Belediye Başkanlığı Müfettiş Yardımcısı

Key Words: *Police Complaints, Control Of The Power Of Law Enforcement, Independent Police Complaints Commission*

GİRİŞ

Avrupa Birliği 2005 Katılım Ortaklığı Belgesinde, Kısa Vadeli Öncelikler içeriğinde ve "adalet, özgürlük ve güvenlik" maddesinde, "polis ve jandarmanın daha fazla hesap verebilirliğini sağlamak amacıyla bağımsız ve etkin bir şikayet sistemi kurulması" hükmü yer almıştır. İçişleri Bakanlığımız bu konuda çalışmalar başlatmış, İngiltere İçişleri Bakanlığı ile istişare sözleşmesi imzalamış ve Türk Ulusal Polisi ve Jandarması için Bağımsız Kolluk Şikayet Komisyonu ve Sistemi adı altında proje yürütmektedir. Bu çalışmada polis şikayetlerinde İngiltere'de uygulanmakta olan bağımsız komisyon örneği incelenecektir.

1. TEŞKİLAT İÇİ ŞİKÂYET SİSTEMİ

Ülkemizde, halihazırdaki sistem, polis hakkındaki şikayetlerin -kovuşturma aşaması hariç tutulursa- idari ve teşkilat yapısı içerisinde sonuçlandırılması şeklindedir. 3201 Sayılı Emniyet Teşkilatı Kanununun 16. maddesi gereğince kurulmuş bulunan ve 1. sınıf emniyet müdürlerinden oluşan Polis Teftiş Kurulu Başkanlığı, teşkilatta görev yapan emniyet mensuplarının bazı işlem, eylem, tutum ve davranışlarının suç teşkil ettiği hususundaki iddiaları İçişleri Bakanının, Emniyet Genel Müdürü'nün emri ve onayı üzerine inceler ve soruşturur. Polis hakkında şikâyetler, Emniyet Genel Müdürlüğü'ne ve ilgili İl Emniyet Müdürlüğüne başvurma şeklinde gerçekleşmektedir (Kavgacı, 1998, 55-68).

2. BAĞIMSIZ ŞİKÂYET SİSTEMİ

Polisin hatalı uygulamalarının bağımsız mekanizmalar tarafından denetlenmesinin olumlu ve olumsuz yönleri bulunmaktadır. Bu hususta çeşitli tartışmalar ve çözüm önerileri mevcuttur. 1976 yılında İngiltere'de kabul edilen Polis Yasası (Police Act), polis şikâyet kurulunu önermiş, 1984 yılındaki Polis Yasası ile kurulun yerini Polis Şikâyetleri Kurumu almıştır (Kavgacı, 1998, s. 61). Ancak Polis Şikâyetleri Kurumunun bağımsız soruşturma yapamamasından dolayı bağımsız bir şikâyet sistemi oluşturulamamıştır. 1996 yılındaki Polis Yasası'nda Polis Şikâyet Kurumu'nun tüzel kişiliği olduğu belirtilmiştir. Nisan 2000'de Liberty adlı insan hakları örgütü, Bağımsız Polis Şikâyetleri Komisyonu adlı bir çalışma yayınlamıştır (Harrison/Cunneen, 2000). Daha sonra hükümet tarafından da bu yönde çalışmalar başlatılmıştır.

2002 yılındaki Polis Reform Yasası'nda, Bağımsız Polis Şikâyet Komisyonu (Independent Police Complaints Commission, IPCC) yer almıştır. İngiltere'de

Proje hakkında ayrıntılı bilgi http://kolden.icisleri.gov.tr/default_B0.aspx adresinden edinilebilir.

tam anlamıyla bağımsız şikâyet sistemine geçilmesi, 2004 yılında Bağımsız Polis Şikâyet Komisyonu'nun (Independent Police Complaints Commission, IPCC) kurulması ile gerçekleştirilmiştir. Komisyon'un görev alanı İngiltere ve Galler'dir. Kuzey İrlanda ve İskoçya'da geçerli olan sistem ise daha farklıdır.

3. BAĞIMSIZ POLİS ŞİKAYETLERİ KOMİSYONU (INDEPENDENT POLICE COMPLAINTS COMMISSION, IPCC)

IPCC, polis güçlerine karşı yapılan şikâyetlere bakmakla görevli olan, bir bakanlık dışı kamu kurumudur ve tüzel kişiliği haizdir. Ödeneği, İçişleri Bakanlığı'ndan sağlanır. Polisten, menfaat gruplarından ve siyasi partilerden, tamamen bağımsızdır. Kararlarını hükümetin müdahalesinden tamamen bağımsız olarak alır. Komisyon'un başlıca amacı, halkın polis şikayet sistemine olan güvenini arttırmaktır. Komisyon, polis şikâyetleri sistemini kontrol etmekte ve polisin, kendilerine yapılan şikâyetleri değerlendirirken uygulaması gereken standartları belirlemektedir. Ayrıca bir kısım soruşturmalar Komisyon tarafından yürütülmektedir.

Her polis teşkilatının, teşkilatları içerisindeki polis memurları ve personeli hakkındaki şikâyetleri ve kötü muamele iddialarını değerlendiren bir Profesyonel Standartlar Departmanı (PSD) bulunur.

Komisyon, polisin, şikâyetlerini ele alma biçiminden memnun olmayan kişilerin yapmış oldukları itirazları değerlendirir. Buna ek olarak, polis kuvvetlerinin, kamu yararının gereği olarak, en ciddi dosyaları Komisyona havale etmesi gerekmektedir. Bu durumda, Komisyon soruşturma yürütebileceği gibi polis tarafından yürütülecek soruşturmayı yönetebilir ya da denetleyebilir.

Bununla birlikte, Komisyon Ciddi Organize Suçlarla Mücadele Teşkilatı (Serious Organised Crime Agency - SOCA), Gelirler ve Gümrükler Genel Müdürlüğü (Her Majesty's Revenue and Customs - HMRC) ve Birleşik Krallık Sınır Kurumu (UK Border Agency - UKBA) çalışanları ile ilgili ciddi şikâyetleri ve kötü muamele iddialarının ele alınmasından da sorumludur.

4. KOMİSYON'UN OLUŞUMU

Komisyon; bir başkan ve on iki üyeden oluşmaktadır. Başkan, İçişleri Bakanı'nın tavsiyesi üzerine Kraliçe tarafından atanır. Atamalar, 5 yıllık dönem için yapılır ve ikinci dönem için atanmak için başkan veya üyenin de kabulü gerekir (House of Commons Home Affairs Committee, 2010, s. 13). Başkan ve üyeler daha önce herhangi bir derecede polis olarak görev yapmamış olmalıdırlar. Ancak Komisyonun bazı müfettişleri eski polis olabilir. Komisyona yaklaşık 400

personeli olan İdari Yönetici yardım eder. Komisyon soruşturmacıları polis olmamalarına rağmen polis yetkilerine sahiptirler.

Komisyon'un Cardiff, Coalville, Londra, Sale ve Wakefield'de ofisi bulunmaktadır. Londra'da merkez ofis bulunmaktadır ve bu ofis aynı zamanda bölge ofisi faaliyeti de yürütmektedir. Diğer ofisler bölgesel ofislerdir.

Soruşturmalarda "Müfettişler" ve "Vaka Uzmanları" olmak üzere iki ana personel kadrosu yer alır (National Audit Office, 2008, s. 11).

Komisyon Müfettişleri soruşturmaları bağımsız yürütmekten, komisyon üyesinin onayı için başvuru koşullarının hazırlanmasından ve ilgili tüm kanıtları toplamak ve analiz etmekten sorumludur. Kıdemli Müfettiş, ilgili komisyon üyesi ile birlikte son soruşturma raporunu imzalar. Müfettişler ayrıca, yerel polis kuvveti tarafından yürütülen soruşturmalarda, talimat verme ve kontrol etme ve Komisyon üyesi ile birlikte son raporu imzalama işlemlerini gerçekleştirirler. Müfettişler 3 dereceye ayrılmıştır; Müfettişler, Kıdemli Müfettiş Yardımcıları ve Kıdemli Müfettişler.

Vaka Uzmanının iki ayrı rolü bulunmaktadır. Birincisi, Vaka Uzmanı daha çok bağımsız ve idareye tabi soruşturmaların idari yönünü sürdürmekten sorumludur. Ana görevi, şikâyetçinin veya ilgili polisin soruşturmanın ilerlemesiyle ilgili bilgilendirilmesinin sağlanmasını ve ilgili taraflarca yöneltilen soruları yanıtlamayı içerir. Denetime tabi soruşturmalar yönünden de Vaka Uzmanı, soruşturmanın sonucunda başvuru koşullarının onayından ve bunların polis soruşturmasında yerine getirildiğini sağlamaktan sorumludur. Vaka Uzmanlarının Komisyon'un bazı tür faaliyetleri yönünden icra edici rolleri de bulunmaktadır. Vaka Uzmanları, Komisyon tarafından alınan herhangi bir şikâyet veya başvuru hakkındaki soruşturmanın yürütülmesi için uygun olacak soruşturma yolu hakkında, Bölge Müdürü tarafından teyit edilecek şekilde ön rapor (görüş) vermekle görevlidirler. Ayrıca Komisyon tarafından alınan bir itiraz hakkında genelde tek başlarına karar verirler. Vaka Uzmanları, Kıdemli Vaka Uzmanı tarafından yönetilirler.

5. IPCC SORUŞTURMALARI

Komisyon bağımsız bir soruşturma yürütürken şunları amaçlamaktadır (May vd., 2008, s. 3) ;

- Soruşturma için ilk başvuru koşullarının açıkça belirlenmesini sağlamak,
- Soruşturmaların odaklandığı inceleme doğrultusunda devamını sağlamak,
- Ortaya çıkan sonuçlara mümkün olduğu kadar çabuk ulaşmak için bağımsız denetimin değerini artırmak,

- Soruşturmanın türünü uygun bir şekilde değiştirmeye imkân veren esnek bir yaklaşım kabul etmek (mesela, bir soruşturma yerel olarak başlayabilir, ancak koşullar gerekli ve yeterli ise soruşturma denetime tabi bir soruşturmaya, idareye tabi bir soruşturmaya veya bağımsız soruşturmaya dönüştürülebilir)
- Süreç boyunca tüm tarafların ihtiyaç ve durumlarını göz önünde tutmak ve bunlardan tamamen bağımsız olmak,
- Açık bir şikâyet yoksa bile, gerektiği taktirde, olayı ve zorunlu olmasa da ilgili şahısları soruşturmak.

Polislerle ilgili yapılan şikâyetlerde, bağımsız soruşturmalar dâhil olmak üzere dört türlü soruşturma yürütülmektedir. Soruşturma sırasında ortaya çıkan bilgilere göre soruşturmanın türü değiştirilebilir. Şikâyetin ciddiyetine bağlı olarak,

Komisyon'un bu usullerden birini seçebilir (House of Commons Home Affairs Committee , 2010, s. 4).

Polis;

- Polisle doğrudan ya da dolaylı bir temas neticesinde bir kimsenin ölmesi ya da ciddi olarak yaralanması ile sonuçlanan hadiseler,
- Polis teşkilatının bir üyesi tarafından gerçekleştirilen ciddi boyutta bir saldırı,
- Polis teşkilatının bir üyesi tarafından gerçekleştirilen ciddi boyutta bir cinsel saldırı,
- Ciddi boyutlu rüşvet,
- Ayrımcılık gözeten bir davranışla şiddetlenmiş olan cezai suçlar ya da disiplin suçu kapsamına girecek herhangi bir davranış,
- Daha önce ceza almamış 18 yaş ve üzerindeki şahıslar için, cezası kanunlar tarafından yedi sene ya da daha fazla hapis olarak belirlenmiş, suçlarla ilgili şikayetleri Komisyon'a havale etmek zorundadır. Komisyon bu tür şikâyetlerde, koşulların gerçekleşmesi durumunda aşağıda açıklanacak olan soruşturma usullerinden birinin uygulanmasına karar verebilir.

Yapılan şikâyetlerle ilgili olarak yürütülebilecek soruşturma usulleri şunlardır:

a. Yerel Soruşturmalar: Tamamen Profesyonel Standartlar Departmanı tarafından yürütülmektedir. Şikâyetçilerin, Komisyon'a itiraz hakları mevcuttur. 2008-2009 yıllarında, şikâyetlerin % 41'i bu yöntemle çözülmüştür.

Yerel soruşturmalarda ayrıca, şikâyetçinin onayına bağlı olan Yerel çözüm yöntemi de bulunmaktadır. Yerel çözümde şikâyet konusu olay, polis birimindeki bir komiserin veya yetkili birinin şikâyetle ilgilenmesi ile yerel düzeyde

çözülebilir ve disiplin işlemi içermez. Yerel çözüm, eğer şikâyet konusu polis memuru ya da personelinin davranışlarının kanıtlanması durumunda dahi kovuşturma gerekmeyecekse kullanılabilecek uygun ve esnek bir yöntemdir. Yerel çözüm neticesinde; şikâyetçiye konu hakkında bilgi verilebilir, yanlış anlamayı düzeltmek için açıklamada bulunulabilir, polis kuvveti adına özür dilenilebilir, durumla daha iyi bir şekilde ilgilenilebileceği kabul edilip aynı şeyin tekrar yaşanmasını engellemek için neler yapıldığı açılanabilir, polis memuru ya da personelinin belirli bir davranışını değiştirmek amacıyla bir müdürün harekete geçmesi sağlanabilir veya şikâyet edilen görevli onaylarsa onun adına şikâyetçiden özür dilenebilir. Eğer yerel çözüm yöntemine uyulmamışsa Komisyon'a itiraz mümkündür.

Eğer şikâyet, yerel çözüm yöntemiyle değerlendirilmek için uygun değilse, bir polis soruşturma görevlisi tarafından yerel bir soruşturma gerçekleştirilecektir. Soruşturma görevlisi, genelde polis PSD bölümünden atanacak olmakla birlikte bazen yerel polis biriminden bir soruşturma görevlisi de görevlendirilebilir.

b. Denetime Tabi Soruşturmalar: Profesyonel Standartlar Departmanı tarafından, kendi talimat ve kontrolleri altında gerçekleştirilir. Komisyon, soruşturmada hangi noktaların incelenmesi gerektiğini belirleyecek ve hazır olduğunda soruşturma raporunu inceleyecektir. Şikayetçilerin, denetime tabi soruşturma sonrasında Komisyon'a itiraz hakları mevcuttur.

c. İdareye Tabi Soruşturmalar: Profesyonel Standartlar Departmanı tarafından, Komisyon'un talimat ve kontrolü altında gerçekleştirilir. 2008-2009 yılları içerisinde bu türden 117 soruşturma başlatılmış ve ortalama 269 günde tamamlanmıştır.

d. Bağımsız Soruşturmalar: Komisyon'un kendi soruşturma görevlileri tarafından yürütülür ve Komisyon Üyesi tarafından kontrol edilir. Bağımsız soruşturma yürütülürken, Komisyon soruşturma görevlileri, polisin sahip olduğu bütün yetkilere sahiptir. 2008-2009 yılları içerisinde 196 bağımsız soruşturma başlatılmış ve ortalama 195 günde tamamlanmıştır. Komisyonca doğrudan soruşturması yapılan konular şunlardır (Martin, 2007, 166):

- yaralanma veya ölümle ilgili herhangi bir olay,
- ciddi veya organize yolsuzluk iddiaları,
- üst düzey memurlara karşı iddialar,
- ırkçılık içeren iddialar,
- adaletin seyrini etkileme iddiaları

Soruşturmalar neticesinde şu sonuçlara ulaşılabilir;

- Polis kuvveti, uyguladığı prosedürleri değiştirmeye ya da iyileştirmeye karar verebilir.

- Polis kuvveti, ilgili memura, performansının iyileştirilmesi için belirli tavsiyelerde bulunabilir.

- Polis kuvveti, ilgili memur hakkında disiplin kovuşturması başlatabilir. Komisyon, idareye tabi ya da bağımsız soruşturmalarda disiplin kovuşturması başlatmasını göz önünde bulundurmasını isteyebilir.

- Polis kuvveti (ya da idareye tabi veya bağımsız soruşturmalarda Komisyon) dosyayı, Savcılığa gönderebilir. Cezai suçlamaların söz konusu olup olmayacağına Savcılık karar verecektir.

- Bir polis memurunun kötü muamele iddiasıyla bir kovuşturmaya tabi olması uygun görülürse, ilgili polis kuvveti ya da bölge polis idaresi kötü muamele kovuşturması başlatabilir.

- Şikâyetle ilgili yeterli kanıt olmaması durumunda, yeterli kanıt bulunmaması nedeniyle işlem yapılmayabilir.

- Bazı durumlarda, polis kuvveti, bir şeylerin yolunda gitmemiş olduğunu kabul edebilir ancak herhangi bir işlem yapılmasının uygun olmadığına karar verebilir.

Şikâyetçi, şikâyetin değerlendirilme tarzından memnun değilse Komisyon'a itirazda bulunabilir. İtiraz uygun görülürse, polisten verdiği kararı değiştirmesi ya da şikâyet hakkında ayrıca işlemde bulunması istenebilir. Komisyon;

- Bir polis kuvvetinin bir şikâyeti kaydetmemesi,

- Yerel çözüm sonucunda,

- Yerel ya da denetime tabi soruşturmanın sonucunda, itirazları göz önünde bulundurabilir;

Şikayet hakkındaki soruşturma Komisyon tarafından idare edilmiş ya da Komisyon tarafından bağımsız olarak yürütülmüşse Komisyon'a itirazda bulunulamaz.

6. ŞİKAYETÇİ OLMA KOŞULLARI

Şikâyetçinin aşağıdaki koşullardan birini taşıması gerekmektedir;

- Bir polis memuru ya da personelinin uygunsuz olduğunu düşündüğü bir davranışından dolayı mağdur olması,

- Meydana gelen bir olayda yakın tanık olması,

- Bir olaydan kötü bir şekilde etkilenmesi (Zarar gerçekleşmesi veya tehlike oluşması).

Ayrıca, polis teşkilatında çalışan birisinin aşağıdaki standartlara uymadığı düşünülüyorsa da şikâyette bulunulabilir:

- Dürüstçe, saygılı, adilce ve tarafsızca davranmak,
- Vatandaşlara ve meslektaşlarına saygıyla davranmak,
- Güç ve yetkilerini kötüye kullanmamak,
- Polis teşkilatına olan güveni azaltacak ya da sarsacak davranışlarda bulunmamak.

Şikâyetin bir polis memuru ya da personelinin davranış ya da muamelesinden kaynaklanması gerekmektedir. Bir polis kuvvetinin genel ilke ve prosedürleri hakkındaki şikayet ve başvurular Komisyon'un görev alanına girmemektedir. Bu husustaki şikayet, ilgili polis kuvvetinin kendisine iletilmelidir.

7. BAŞVURU USULÜ

Başvuru, postayla veya internet yoluyla yapılabilir. Başvuru polis birimlerine yapılabileceği gibi doğrudan Komisyon'a da gönderilebilir. Başkası adına şikâyette bulunmak için, adına başvurulacak şahsın yazılı onayı gerekmektedir.

Şikayette; şikayet edilen polis kuvvetine veya kişiye ilişkin bilgilerin (adı, rütbesi, görev yeri ya da yaka numarası), bunlar bilinmiyorsa tespit için yararlı olabilecek başkaca bilgilerin belirtilmesi gerekmektedir. Şikâyet konusu olayın ne olduğu, ne zaman ve nerede gerçekleştiği belirtilmelidir.

Şikâyet İngilizce dışında başka dillerle de yapılabilmektedir. Yapılan tüm şikâyetlerin polis birimleri tarafından kaydedilmesi gerekmektedir. Şikâyet ilgili polis kuvvetinin Profesyonel Standartlar Departmanı tarafından kaydedilir. Komisyon'un şikâyeti kaydetme yetkisi bulunmamaktadır. Bu nedenle Komisyon'a yapılan şikâyetler ilgili polis kuvveti ya da bölge polis idaresine havale edilir. Şikâyetin doğrudan ilgili polis kuvvetine yapılması daha çabuk sonuç alınmasını sağlamaktadır.

Polis teşkilatında görev yapan birisinin göstermiş olduğu muamele hakkında şikâyette bulunmak istendiği halde polis bunu kaydetmediyse bu karara karşı Komisyon'a itirazda bulunma hakkı bulunmaktadır.

Şikâyetin kaydedilmesinden sonraki aşama, ilgili polis kuvveti ya da bölge polis idaresinin şikâyeti çözümlemek için en uygun yönteme karar vermesidir.

Bunun ardından yukarıda sayılan soruşturma prosedürlerinden biri uygulanacaktır.

8. TÜRKİYE'DEKİ YASAL ÇALIŞMALAR

Kolluk denetimi ile ilgili Türkiye'deki çalışmalar sonucunda İçişleri Bakanlığı tarafından oluşturulan tasarı "Kolluk Gözetim Komisyonu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı" başlığı ile Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne gönderilmiştir. Tasarının Meclis'e gönderilmesi Avrupa Komisyonu'nun 2010 Yılı Türkiye İlerleme Raporu'nda da yer almıştır. Raporda, tasarıda kolluk kuvveti mensuplarına uygulanacak disiplin prosedürleri ve önlemlerinin kaydı ve denetlenmesi için Denetleme Komisyonu kurulmasının yer aldığı, ancak kolluk kuvvetleri tarafından orantısız kullanımının devam ettiği de belirtilmiştir (Avrupa Komisyonu, 2010, s. 16).

Tasarı ile kolluk şikâyet sisteminin daha etkili ve hızlı işlemesini sağlamak, saydamlığını ve güvenilirliğini geliştirmek üzere, kolluk görevlilerinin işledikleri iddia edilen suçlardan veya disiplin cezasını gerektiren eylem, tutum veya davranışlarından dolayı idarî merciler tarafından yapılan ya da yapılması gereken iş ve işlemlerin merkezî bir sistemde kayıt altına alınması ve izlenmesi amacıyla Kolluk Gözetim Komisyonu'nun kurulması amaçlanmıştır. Tasarı, komisyonun görevleri, yetkileri ve çalışma yöntemi ile kolluk şikâyet sistemine yönelik diğer idarî tedbirlere ilişkin usul ve esasları belirlemektedir.

Tasarı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı teşkilâtında görevli kolluk personelini kapsamaktadır. Ancak Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı teşkilâtında görevli kolluk personelinin askerî görevlerinden doğan suçları kapsam dışı bırakılmıştır.

Tasarıya göre oluşacak komisyon, İçişleri Bakanlığı bünyesinde sürekli bir kurul olacaktır. Komisyonun faaliyetleri ve diğer ihtiyaçları ile yolluk giderleri için, her yıl İçişleri Bakanlığı bütçesine gerekli ödenek konacaktır. Komisyonun görev ve yetkileri bakımından bağımsız olduğu, hiçbir organ, makam, merci veya kişinin komisyonun kararlarını etkilemek amacıyla emir ve talimat veremeyeceği, tavsiye veya telkinde bulunamayacağı da belirtilmiştir. Komisyon görevlerini mülkiye müfettişleri aracılığı ile yerine getirecektir Ancak, komisyonun bağımsızlığının güvenceye alınması için, komisyonun İçişleri Bakanlığı bünyesinde olması yerine, ödeneğinin İçişleri Bakanlığı tarafından sağlanması ve Bakanlık teşkilatı dışında olduğu yönünde düzenleme yapılması daha yerinde olacaktır. Ayrıca müfettişlerin de doğrudan komisyonun görevlileri olması, kurulmak istenilen sistemin amacı için daha uygundur.

Komisyon'un başkanının İçişleri Bakanlığı Müsteşarı olması ve diğer üyelerin başka görevlerde bulunan bürokratlardan olması da komisyonun bağımsızlığını engelleyici niteliktedir. Komisyonda öğretim üyesi ve serbest avukat üyenin bulunması yararlı olmakla birlikte sayıları yetersizdir. Ayrıca başkan ve üyelerin geçmişlerinde kolluk görevlisi olmamaları gibi bir şart aranmaması da önemli bir eksikliktir.

Tasarı bu haliyle kolluk denetimine ilişkin çok az bir yenilik getirmektedir ve kurulmak istenilen bağımsız denetim sistemini kurmak için yetersizdir. Tasarının bu haliyle kanunlaşmaması yerine tasarıda değişiklikler yapılması ve en önemlisi İngiltere'deki örneğe ve Türkiye'deki diğer bağımsız üst kurullara uygun olarak; bağımsız bir üst kurul/komisyon oluşturulmalıdır. Komisyon oluşurken sivil toplum kuruluşlarından da üyeler alınmalı, komisyon üyesi olacak bürokratlar önceki görevlerinden ayrılmalıdırlar. Üstelik tasarının getirdiği sistemle soruşturma usulünde neredeyse bir değişiklik de yapılmamıştır. Bu hususta da soruşturma usulleri suç niteliklerine göre ayrı ayrı olarak belirlenmeli ve genel memur yargılama usulünden ayrılmalıdır.

SONUÇ

Bu çalışmada, ülkemizde oluşturulmaya çalışılan bağımsız kolluk denetim sistemi ile ilgili, ortak faaliyet yürütülen İngiltere'deki sistemin ana kurumu olan "Bağımsız Polis Şikâyetleri Komisyonu" kısaca incelenmiştir. İngiltere'de sistemin etkin ve bağımsız olması için uzun süreden beri çalışmalar yapıla gelmiş ve halihazırda bağımsız ve etkin bir polis şikayet sistemi oluşturulmuştur. Ancak, istenilen seviyeye ulaşılmış olduğu söylenemez. Bağımsız Polis Şikâyetleri Komisyonu'na birçok hususta eleştiriler getirilmektedir. Bu eleştirilerin ve sorunların çözülmesi için birçok çalışma ve araştırma yapılmakta ve sistem iyileştirilmeye çalışılmaktadır. Ülkemizde kurulacak bağımsız bir komisyon için İngiltere'deki örnek model teşkil etmektedir.

Polisin hesap verebilirliğinin ve denetiminin ne derecede olduğu demokratik bir yönetimin önemli bir göstergesidir. Polisin yasal gücünü kullanırken kaçınılmaz olarak bazı hatalar yapması, bazen de tamamen yasanın dışına çıkması mümkündür. Bu durumlarda, hem kamu gücünün hukuka uygun kullanılması hem de yapılan hatalı veya hukuka aykırı eylemlerden dolayı vatandaşların etkili başvuru haklarının bulunması gerekmektedir. Bunu sağlamak için soruşturmaların bağımsız yürütülmesinin sağlanması ve bunun için gerekli yasal ve kurumsal altyapının oluşturulması gerekmekte olup, bu hususta çeşitli ülkelerdeki sistemler ve sonuçları üzerinde ayrıntılı olarak çalışmalar yapılmalı

ve ülkemizde bu yöndeki çalışmalara katkı sağlanmalıdır. Nitekim, birey hak ve özgürlüklerinin koruma altında olması, bireylerle doğrudan muhatap olan ve insan hakkı ihlallerine yol açabilecek yetkilere sahip olan kolluk kuvvetlerinin hukuki denetim altında ve hesap verebilir olmasını gerektirir. Hukuki denetim ve hesap verebilirliğin sağlanması bireysel hak ve özgürlüklerin korunmasını sağlarken, aynı zamanda kolluk kuvvetlerinin işleyişinde de olumlu etkilere neden olacaktır.

Bu amaçla, kolluk hakkında yapılan şikayet ve başvuruların çözümlenmesinde bağımsız bir yasal yapının oluşturulması çok önemli bir adım teşkil edecektir. Ülkemizde bu konuda hazırlanan tasarı, yeni bir sistem oluşturmaktan uzaktır. Özellikle oluşturulacak komisyonun yapısı bağımsız olmasını engelleyebilecek niteliktedir. Bu nedenle tasarının bu haliyle kanunlaşması yerine, komisyonun bağımsız olacak ve denetim yapabilecek nitelikleri taşıyan değiştirmeler ve düzenlemeler yapıldıktan sonra kanunlaşması istenilen amaca ulaşılmasını sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Avrupa Komisyonu, (2010), Türkiye 2010 Yılı İlerleme Raporu, Brüksel.

Harrison, James and Cunneen, Mary (2000), An Independent Police Complaints Commission, Liberty, London.

House of Commons Home Affairs Committee (2010). The Work of the Independent Police Complaints Commission, Eleventh Report of Session 2009–10, The Stationery Office Limited, London.

Kavgacı, Halil İbrahim (1998), Polis Organizasyonunda Demokratik Değişim: Bağımsız Bir Polis Şikayet Sistemi ve Halkın Polisliğe Katılımı, Polis Bilimleri Dergisi, C.1, S.1.

Martin, Jacqueline (2007). The English Legal System, Hodder, London.

May, Tiggey, Warburton, Hamish and Hearnden, Ian (2008). Appellants', Complainants' and Police Officers' Satisfactıon With The Independent Police Complaints Commission The Institute for Criminal Policy Research, School of Law, King's College, London.

National Audit Office (2008). The Independent Police Complaints Commission, The Stationery Office, London.

http://en.wikipedia.org/wiki/Independent_Police_Complaints_Commission, erişim tarihi :18 Haziran 2010

http://www.ipcc.gov.uk/index/about_ipcc/who_runs/chair_commission.htm, erişim tarihi :18 Haziran 2010